

RECENZJA
rozprawy doktorskiej mgr inż. Agnieszki Filipowicz
pt. „Orientacja przedsiębiorcza a wyniki ekonomiczne małych i średnich
przedsiębiorstw produkcyjnych”,
napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Małgorzaty Okręglickiej, prof. PCz

Podstawa recenzji

Podstawę przygotowania recenzji stanowi pismo Pani Kierownik dyscypliny naukowej *Nauki o zarządzaniu i jakości* Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, dr hab. Agaty Mesjasz-Lech, prof. PCz z dnia 25.04.2023 r. informujące o podjętej przez Radę Dyscypliny Naukowej decyzji powołującej mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr inż. Agnieszki Filipowicz.

Recenzja została sporządzona z uwzględnieniem wymogów wskazujących, że rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w danej dyscyplinie naukowej, a także dowodzić umiejętności prowadzenia przez nią samodzielnej pracy naukowej.

Podstawowe dane o kandydatce

Data i miejsce uzyskania tytułu magistra

20 czerwca 1996 r., Wydział Zarządzania, Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie

Wcześniejsze postępowania o uzyskanie stopnia doktora

Zgodnie z uzyskanymi informacjami: nie były prowadzone

Przebieg pracy naukowo-zawodowej

Kandydatka do stopnia doktora kształciła się w Szkole Doktorskiej na Politechnice Częstochowskiej w latach 2019-2023.

Doktorantka posiada doświadczenie w pracy w przedsiębiorstwach. Od 2005 r. mgr A. Filipowicz pracuje jako Manager ds. importu w DELTIM SP. Z O.O. SP. K. W latach 2001 – 2005 pracowała na stanowisku Asystenta Prezesa w firmie DABEX S.A., a wcześniej,

bezpośrednio po studiach magisterskich, w latach 1996 – 2001, na stanowisku Kierownika Biura Zarządu w firmie LEASCO POLISH LEASING COMPANY S.A.

Struktura pracy doktorskiej

Struktura rozprawy doktorskiej jest właściwa. Obejmuje 5 rozdziałów oraz wstęp, zakończenie, bibliografię, spisy tabel, rysunków oraz załączniki: scenariusz do indywidualnego wywiadu pogłębionego oraz kwestionariusz ankiety. Objętość pracy stanowi 236 stron, w tym 33 rysunki i 47 tabel.

Kolejne rozdziały rozprawy układają się w logiczną strukturę. Dwa pierwsze mają charakter teoretyczny. W Rozdziale I pt. „Orientacja przedsiębiorcza jako konstrukt wielowymiarowy w naukach o zarządzaniu” Autorka zaprezentowała pojęcie orientacji przedsiębiorczej, ciekawy rys historyczny rozwoju tego pojęcia, istniejące różnice w jego rozumieniu oraz uwzględnione w nim wymiary wraz z wyczerpującą ich charakterystyką. Ponadto, przedstawiła zagadnienie orientacji przedsiębiorczej w kontekście zarządzania małym i średnim przedsiębiorstwem.

W rozdziale II pt. „Orientacja przedsiębiorcza a rozwój małych i średnich przedsiębiorstw – perspektywa wyników ekonomicznych” Doktorantka przeprowadziła analizę pojęciową terminów wzrost i rozwój organizacji, przedstawiła uwarunkowania działania współczesnych przedsiębiorstw, a następnie specyfikę funkcjonowania firm sektora MSP z uwzględnieniem kluczowego dla tematyki pracy aspektu, czyli generowania wyników ekonomicznych. Przedstawiła także rezultaty gruntownej analizy zależności między orientacją przedsiębiorczą a wynikami przedsiębiorstwa, ze szczególnym uwzględnieniem wyników ekonomicznych. Autorka skupiła się na sposobie pomiaru wpływu orientacji przedsiębiorczej na wyniki przedsiębiorstwa wskazując z jednej strony na popularność tej tematyki, a z drugiej na stosowane podejścia i napotykane trudności.

Zaprezentowane w rozdziałach I i II wyniki analizy stanu wiedzy stanowią niezbędne tło do przeprowadzenia badań empirycznych.

W rozdziale III pt. „Metodyka badań własnych” Doktorantka wskazała umiejscowienie przedsiębiorczości organizacyjnej, stanowiącej temat rozprawy doktorskiej, w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości. Przedstawiła koncepcję badań własnych. Wskazała lukę badawczą, pytanie badawcze, cel główny pracy i cele szczegółowe o charakterze teoriopoznawczym, empirycznym, metodycznym i aplikacyjnym. Sformułowała hipotezę główną i hipotezy szczegółowe. Zaprezentowała autorską metodykę badań jakościowych i badań ilościowych.

Wyniki jakościowych i ilościowych badań empirycznych zostały przedstawione w rozdziałach IV i V.

W rozdziale IV pt. „Problematyka kształtowania wyników ekonomicznych małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych na bazie orientacji przedsiębiorczej – case study” Doktorantka przedstawiła podstawowe charakterystyki przedsiębiorstw, w których przeprowadzono wywiady, a następnie w jasny i klarowny sposób zaprezentowała pozyskane

informacje dotyczące poszczególnych wymiarów orientacji przedsiębiorczej oraz jej determinant, a także wnioski z przeprowadzonych wywiadów.

W rozdziale V pt. „Wpływ orientacji przedsiębiorczej na wyniki ekonomiczne małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych w świetle badań ilościowych” Autorka zaprezentowała uzyskane wyniki badań ilościowych obejmujące: analizy opisowe ogólne i w podziale na małe i średnie przedsiębiorstwa, a także uzyskane wyniki i wnioski odnoszące się do podstawowego oraz rozszerzonego modelu badawczego.

Wnioski końcowe zawarte w Zakończeniu korespondują ze wstępem. Autorka podkreśliła znaczenie podjętej tematyki i wskazała na istniejącą lukę badawczą. Zaprezentowała zakres zrealizowanych prac i najważniejsze uzyskane wyniki. Wskazała na sposób osiągnięcia przyjętych celów rozprawy oraz odniosła się do weryfikacji postawionych hipotez.

Podsumowując, formalny układ pracy jest prawidłowy, rozprawa doktorska cechuje się przejrzystą i logiczną konstrukcją. Zawartość rozdziałów jest przemyślana, a treści przedstawione są w klarowny sposób.

Aktualność tematyki

Tematykę podjętą w pracy doktorskiej należy uznać za istotną i aktualną. Orientacja przedsiębiorcza odnosi się do działań przedsiębiorczych podejmowanych przez organizacje. W literaturze można odnaleźć wiele różnych kombinacji cech charakteryzujących przedsiębiorczą orientację przedsiębiorstwa. W większości prowadzonych analiz i badań uwzględniane są trzy wymiary orientacji przedsiębiorczej (gotowość do podejmowania ryzyka, innowacyjność i proaktywność), jakkolwiek w niektórych badaniach uwzględniane są dodatkowe dwa wymiary (autonomia i konkurencyjna agresywność). Autorka przyjęła, na potrzeby rozprawy, że orientacja przedsiębiorcza obejmuje pięć wymiarów.

Jakkolwiek tematyka orientacji przedsiębiorczej stanowi przedmiot intensywnych badań, to nadal pozostają obszary niezbadane lub w których wyniki badań są niejednoznaczne. Wynika to chociażby z faktu, że relacje między orientacją przedsiębiorczą a wynikami przedsiębiorstwa są uzależnione od wielu różnorodnych czynników, wśród których można wskazać wielkość i charakter działalności przedsiębiorstwa, co wskazuje na potrzebę prowadzenia badań odnoszących się do poszczególnych grup przedsiębiorstw. Ponadto, realizowane dotychczas liczne badania odnoszą się do analizy wpływu orientacji przedsiębiorczej na różne aspekty sytuacji przedsiębiorstw, w tym na ich wyniki ekonomiczne. Jeden z często podejmowanych obszarów badań dotyczy zależności między orientacją przedsiębiorczą a wynikami funkcjonowania organizacji, jednakże uzyskane wyniki są niejednoznaczne. Niektórzy badacze wskazują na istnienie pozytywnej relacji między orientacją przedsiębiorczą a wynikami przedsiębiorstwa, inni negują istnienie takiego związku lub wskazują na istnienie negatywnego wpływu.

Aktualność i znaczenie tematyki relacji orientacji przedsiębiorczej przedsiębiorstw sektora MSP z ich wynikami ekonomicznymi nie budzi zastrzeżeń. Jakkolwiek w literaturze przedmiotu opisano wiele badań prowadzonych w tym zakresie, co stwierdziła w pracy sama

Autorka, to bez wątplenia można uznać, że obecnie jest to obszar charakteryzujący się dynamicznym rozwojem, w ramach którego wiele kwestii pozostaje do analizy i rozwiązania. Zatem tematyka rozprawy wpisuje się w aktualną problematykę badawczą.

Podsumowując, uważam, że tematyka rozprawy została trafnie dobrana, zarówno w aspekcie aktualności problematyki jak i zgodności z trendami obserwowanymi w gospodarce, a także wartości poznawczej i aplikacyjnej. Moja ocena wyboru problematyki badawczej i tematu dysertacji jest bardzo wysoka.

Wskazanie oraz ocena celu pracy

W ramach rozprawy doktorskiej Autorka wskazała lukę badawczą zdefiniowaną jako „słabe rozpoznanie wpływu orientacji przedsiębiorczej na wyniki ekonomiczne”. Użycie sformułowania „słabe rozpoznanie” pozostawia niedosyt jako zbyt niedookreślone. Doktorantka przedstawiła wyniki rozbudowanej i rzetelnej analizy stanu wiedzy dotyczącej powiązania orientacji przedsiębiorczej z wynikami ekonomicznymi, jednakże nie zawsze jasne jest, które informacje odnoszą się ogólnie do przedsiębiorstw, niezależnie od wielkości, a które do przedsiębiorstw sektora MSP. Ze względu na ukierunkowanie rozprawy na małe i średnie przedsiębiorstwa brak jednoznacznego wskazania, które wnioski odnoszą się do przedsiębiorstw sektora MSP uważam za uchybienie.

Cel rozprawy doktorskiej stanowiła identyfikacja i ocena wpływu orientacji przedsiębiorczej na wyniki ekonomiczne małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych. Na potrzeby realizacji celu głównego przyjęto cele szczegółowe o charakterze teoriopoznawczym, empirycznym, cel szczegółowy o charakterze metodycznym oraz cel szczegółowy o charakterze aplikacyjnym.

Cele pracy: główny i szczegółowe zostały prawidłowo sformułowane. Bezpośrednio odnoszą się do tematyki pracy oraz pytania badawczego o brzmieniu: *Jakie są zależności pomiędzy orientacją przedsiębiorczą, jako konstrukt wielowymiarowym, a wielkością wyników ekonomicznych małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych?* W jasny, jednoznaczny sposób wskazują, co Doktorantka chce osiągnąć i do czego zmierza. Wyznaczone cele szczegółowe zostały osiągnięte, a ich realizacja pozwoliła na osiągnięcie celu głównego rozprawy.

Ocena, czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego

Oryginalne rozwiązanie problemu naukowego znajduje wyraz w postawionej w rozprawie doktorskiej hipotezie głównej oraz hipotezach szczegółowych.

Autorka sformułowała hipotezę główną: *Wyższy poziom orientacji przedsiębiorczej przekłada się na wyższe wyniki ekonomiczne małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych* oraz hipotezy szczegółowe: 1) będące odzwierciedleniem złożoności konstrukt orientacji przedsiębiorczej oraz 2) hipotezę dodaną w wyniku przeprowadzenia jakościowych badań empirycznych.

Hipotezy zostały sformułowane we właściwy sposób oraz zostały zweryfikowane. Przeprowadzone analizy statystyczne potwierdziły pięć postawionych przez doktorantkę

hipotez, natomiast dodatkowa hipoteza, uwzględniona jako wynik badań jakościowych, nie została potwierdzona.

Zaproponowane modele badawcze: podstawowy i rozszerzony stanowią oryginalną autorską propozycję opracowaną w celu wyjaśnienia sformułowanych przez Doktorantkę hipotez. Bazują one na wynikach bogatej analizy literaturowej oraz dociekaniach naukowych Doktorantki.

Ocena, czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Doktorantka umiejętnie korzysta z dorobku literatury w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości. Autorka w logiczny i spójny sposób przedstawiła wyniki dogłębnej analizy stanu wiedzy w obszarze bezpośrednio związanym z tematyką rozprawy doktorskiej. Bardzo wysoko oceniam sposób przeprowadzenia analizy stanu wiedzy, jakkolwiek zauważyłam pewne uchybienia, o odniesienie się do których proszę Doktorantkę:

- Niejasne jest, dlaczego prezentując (Rozdział I, Tabela 1.4) zagadnienie orientacji przedsiębiorczej w kontekście zarządzania małym i średnim przedsiębiorstwem Autorka nie uwzględniła badań prowadzonych przez polskich autorów. Badania w tym zakresie, jakkolwiek niezbyt liczne, były prowadzone i powinny zostać w pracy zaprezentowane.
- W Rozdziale II przy prezentacji modelu czynników sukcesu polskich przedsiębiorstw (Rys. 2.3) został opisany jeden z czterech rodzajów kapitału (kapitał intelektualny, w przypadku którego nie odniesiono się do jednej z jego składowych: kapitału społecznego). Wszystkie rodzaje kapitału powinny być opisane lub niezbędne jest uzasadnienie, dlaczego wybrano tylko jeden do bliższego zaprezentowania.
- Jakkolwiek Rozdział II w założeniu miał odnosić się do małych i średnich przedsiębiorstw, to znalazło się w nim sporo treści dotyczących wszystkich grup przedsiębiorstw, niezależnie od wielkości. Dużą wartość stanowi opracowanie zestawienia stosowanych w prowadzonych dotychczas badaniach rodzajów uwzględnianych wyników ekonomicznych oraz związku różnych wymiarów orientacji przedsiębiorczej z tymi wynikami (Tabela 2.3.). Z zestawienia nie wynika niestety, jak sytuacja wygląda w przedsiębiorstwach sektora MSP. Doktorantka nie podała, czy któreś z badań dotyczą przedsiębiorstw tego sektora. Nie wskazała także, czy wnioski z badań dotyczących zależności między orientacją przedsiębiorczą a wynikami przedsiębiorstwa odnoszą się do wszystkich przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości, czy dotyczą wyłącznie MSP.
- Cenne i bardzo wartościowe jest zestawienie dotyczące wpływu orientacji przedsiębiorczej na wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw (Rozdział II, Tabela 2.6). Jednakże tu również brak jest jednoznacznego wskazania, które z badań dotyczyły przedsiębiorstw sektora MSP.

Doktorantka wykazała się bardzo dobrą znajomością literatury przedmiotu, dociekliwością w prowadzeniu analiz stanu wiedzy oraz umiejętnością klarownej prezentacji ich wyników. Na bazie starannie przeprowadzonej analizy literaturowej zaprojektowała

oryginalną metodykę badań własnych oraz przeprowadziła badania jakościowe i ilościowe. Podejście badawcze jest przemyślane i poprawne pod względem metodycznym.

Doktorantka analizując stan wiedzy oraz formułując pytanie badawcze wykazała się znajomością teorii i praktyki dziedziny nauk o zarządzaniu i jakości, przede wszystkim tematyki odnoszącej się do analizy orientacji przedsiębiorczej. Autorka projektując i prowadząc badania wykazała się umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wskazanie oraz ocena zastosowanych metod badawczych

W ramach przyjętej koncepcji badań Autorka zaproponowała metody badawcze adekwatne do sformułowanego pytania badawczego. Przeprowadziła badania jakościowe ukierunkowane na „weryfikację informacji pozyskanych w trakcie przeglądu literatury i innych publicznie dostępnych źródeł wtórnych oraz diagnozy orientacji przedsiębiorczej w przedsiębiorstwach, wraz z identyfikacją cech specyficznych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych” oraz badania ilościowe w celu zweryfikowania sformułowanych, na potrzeby rozprawy, hipotez badawczych.

Badania jakościowe zostały zrealizowane z wykorzystaniem metody studium przypadku. Doktorantka przeprowadziła indywidualne ustrukturalizowane wywiady pogłębione. Autorka wskazała na istniejące kontrowersje co do stosowania metody case study. Niedosyt budzi uzasadnienie doboru wskazanej metody oraz opisanie sposobu jej zastosowania w badaniach. Wskazaniem byłoby uwzględnienie uznanego dorobku z tym zakresie R.K. Yina, zwłaszcza do wykazania zasadności wykorzystania metody case study. Wyniki badania jakościowego miały za zadanie doprecyzowanie i ukierunkowanie badań ilościowych. Ten cel został osiągnięty. W ich rezultacie do modelu badawczego służącego wyjaśnieniu postawionych hipotez wprowadzono hipotezę dodatkową.

W celu weryfikacji sformułowanych hipotez badawczych Autorka przeprowadziła badania ilościowe z wykorzystaniem narzędzia badawczego w postaci kwestionariusza ankiety; do gromadzenia danych zastosowała metodę ankietową w formie elektronicznej CAWI (Computer Assisted Web Interview). Wskazane kryteria ograniczenia populacji badanych przedsiębiorstw nie budzą wątpliwości. W odniesieniu do przyjętej struktury stworzonego narzędzia w postaci kwestionariusza ankiety pewne pytania nasuwają się przy analizie części III ankiety, dotyczącej wyników ekonomicznych badanych podmiotów. Autorka stwierdziła, że przeprowadzona analiza literaturowa pozwoliła na wybranie sześciu rodzajów wyników ekonomicznych. Skoro tak, niejasne jest, dlaczego niektóre z nich (np. geograficzny zasięg działania) nie zostały wskazane w części ogólnoteoretycznej. W opisie tabeli 2.3. (Rozdział 2.3) podano co prawda, że zawiera ona przykładowe dane, na jakie wyniki ekonomiczne może mieć wpływ orientacja przedsiębiorcza, natomiast zdecydowanie powinny się tam znaleźć te miary, które następnie zostały wykorzystane w badaniach ilościowych prowadzonych przez Doktorantkę. Opracowany, na potrzeby przeprowadzenia badań ilościowych, model badawczy jest prawidłowy i przejrzysty, z natury rzeczy posiada pewne uproszczenia, wskazane przez Autorkę.

Podsumowując, metody badawcze zostały prawidłowo dobrane i wykorzystane w toku prowadzonych badań. Autorka jednoznacznie wskazała na istniejące ograniczenia przeprowadzonych badań jakościowych, obejmujące subiektywny dobór respondentów oraz przeprowadzenie badań tylko w trzech przedsiębiorstwach. Wskazała także na istniejące ograniczenia prowadzenia badań ilościowych (dotyczące trudności pozyskania dokładnych danych liczbowych od badanych podmiotów, braku dostępności obiektywnych danych finansowych, trudności interpretacji danych finansowych przedsiębiorstw sektora MSP) i wynikający stąd wybór subiektywnej miary oceny wyników ekonomicznych.

Ocena części rozprawy doktorskiej dotyczącej omówienia wyników badań

Wyniki jakościowych i ilościowych badań empirycznych zostały zaprezentowane w rozdziałach IV i V. W ramach opisu zrealizowanych badań jakościowych przedstawiono podstawowe charakterystyki przedsiębiorstw, w których przeprowadzono wywiady, a następnie w sposób jasny i klarowny pozyskane informacje dotyczące poszczególnych wymiarów orientacji przedsiębiorczej oraz jej determinant. Autorka w sposób przejrzysty zaprezentowała wnioski z przeprowadzonych wywiadów. W podsumowaniu jednakże brakuje jednoznacznego wskazania, z jakiego powodu Autorka zdecydowała się na wprowadzenie dodatkowej zmiennej – mediatora i wyjaśnienia dlaczego jest nim wsparcie organizacyjne. Informacja ta podana jest we wprowadzeniu do Rozdziału 5.4, jednakże mając na uwadze fakt, że przeprowadzenie badań jakościowych skutkowało uwzględnieniem dodatkowej hipotezy, uzasadnienie powinno znaleźć się w podsumowaniu przeprowadzonych badań w Rozdziale IV.

Ponadto, z badań jakościowych wynika, że jednym ze wskazywanych przez respondentów wyników ekonomicznych, na który wpływ mają postawy przedsiębiorcze pracowników, był wzrost pozycji na rynku. Taki wskaźnik ekonomiczny nie został uwzględniony w badaniach ilościowych. Brakuje komentarza Autorki w tym zakresie oraz porównania wyników literaturowych i wyników analiz jakościowych w odniesieniu do rodzajów wyników ekonomicznych.

Zaprezentowane wyniki badań ilościowych obejmują: analizy opisowe ogólne, analizy opisowe w podziale na małe i średnie przedsiębiorstwa w celu wskazania oddzielnie sytuacji w tych dwóch grupach przedsiębiorstw oraz uzyskane wyniki i wnioski odnoszące się do podstawowego oraz rozszerzonego modelu badawczego. Prezentacji wyników dokonano w sposób klarowny, z wykorzystaniem licznych tabel i rysunków ułatwiających zrozumienie wyводу.

Informacje dotyczące praktycznego zastosowania uzyskanych wyników

Doktoranta założyła, że „zbudowane i zweryfikowane narzędzie badawcze, wskazujące wpływ orientacji przedsiębiorczej na wybrane wielkości wyników przedsiębiorstw może sprzyjać intensyfikacji przedsiębiorczości oraz może zostać wykorzystane przez przedsiębiorców, dążących do rozwoju własnych firm”. Wątek ten nie został w rozprawie rozwinięty. Nie wskazano na uwarunkowania czy ograniczenia efektywnego wykorzystania

narzędzia. Jakkolwiek świadomość i uwzględnienie orientacji przedsiębiorczej jest ważne dla skutecznego funkcjonowania przedsiębiorstw, to należy wziąć pod uwagę, że zaproponowane narzędzie służy do „oceny wpływu orientacji przedsiębiorczej na wyniki ekonomiczne małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych”. Sposób funkcjonowania przedsiębiorstw sektora MSP ma swoje charakterystyki i ograniczenia. Przedsiębiorstwa te są w dużej mierze skupione na działalności bieżącej, operacyjnej. Proszę Doktorantkę o odniesienie się do uwarunkowań i rzeczywistych możliwości wykorzystania zaproponowanego narzędzia przez przedsiębiorstwa sektora MSP.

Ocena zastosowanego piśmiennictwa w ramach rozprawy doktorskiej

Bogata literatura, na którą składają się w przeważającej mierze pozycje zwarte i artykuły naukowe, a dodatkowo: working papers, dane GUS, prace magisterskie i doktorska, raporty, została dobrana prawidłowo, cytowania są właściwe. Bibliografia obejmuje 332 pozycje, z czego ponad 80% stanowią publikacje obcojęzyczne, w przeważającej większości w języku angielskim. Autorka zadbała o uwzględnienie aktualnych pozycji literaturowych – ok. 10% publikacji stanowią wydane w ostatnich 5 latach (2018-2022).

Ze względu na tematykę pracy zasadnym byłoby skorzystanie z większej liczby publikacji prezentujących wyniki badania wpływu orientacji przedsiębiorczej na poziom wyników osiągniętych przez małe i średnie przedsiębiorstwa, przykładowo:

- Suder M. (2022), Rola orientacji przedsiębiorczej w kształtowaniu wyników mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, „Zeszyty Naukowe UEK”, nr 4 (998), <https://doi.org/10.15678/ZNUEK.2022.0998.0403>
- Kusa R., Duda J., Suder M. (2021), Explaining SME Performance with fsQCA: The Role of Entrepreneurial Orientation, Entrepreneur Motivation, and Opportunity Perception, „Journal of Innovation & Knowledge”, vol. 6(4).
- Ibarra-Cisneros M.-A., Hernandez-Perlines F. (2020), Entrepreneurial Orientation, Absorptive Capacity and Business Performance in SMEs, „Measuring Business Excellence”, vol. 24(4), <https://doi.org/10.1108/mbe-09-2019-0091>.
- Lisowska R. (2018), Entrepreneurial Orientation Dimensions and the Development of SMEs, ICBIM'18: Proceedings of the 2nd International Conference on Business and Information Management, <https://doi.org/10.1145/3278252.3278272>.

Zauważone błędy oraz niesłuszne lub niedokładne sformułowania

Recenzowana praca napisana jest poprawną polszczyzną, z niewielkimi uchybieniami. Treść jest sformułowana w sposób jasny, tekst został wzbogacony licznymi rysunkami i tabelami ułatwiającymi śledzenie toku rozumowania Doktorantki.

Autorka nie uniknęła drobnych błędów stylistycznych, gramatycznych, ortograficznych, literówek. Poniżej przedstawiono wybrane:

- s. 9, 16 l. g. jest „sekto”, powinno być „sektor”,
- s.10, 1 l. g. jest „następnie prezentowany”, powinno być „następnie zaprezentowano” lub „następnie został zaprezentowany”,

- s.26 1-3 l. g. – w trzech liniijkach tekstu cztery razy został użyty wyraz „sformalizowany”,
- s. 26 11 l. g., s. 57 1 l. g., s. 71 2 l. d., s. 84 8 l. g., inne – użyto kolokwializmu „jeśli chodzi o”,
- s. 55 7-8 l. g. – w dwóch liniijkach tekstu trzy razy powtarza się wyraz „każdy”,
- s. 116 15 l. d. – jest „z poza”, powinno być „spoza”.

Inne nieprawidłowości w ocenianej pracy:

- s. 22 8 l. d., s. 108 2 l. d. – sformułowanie „zgodnie z informacjami zawartymi na stronach Unii Europejskiej” jest zbyt ogólne. Wskazane jest odwołanie się do konkretnych dokumentów.
- Wnioski końcowe zawarte w Zakończeniu korespondują ze wstępem i podsumowują najważniejsze osiągnięcia. Jednakże niektóre fragmenty stanowią kalkę wcześniej zamieszczonych fragmentów w pracy (np. wnioski z wywiadów z przedsiębiorcami). Fragmenty tekstu nie powinny być umieszczone w identycznej postaci w dwóch miejscach w pracy. Wskazana byłaby ich parafraza.

Konkluzja

Na podstawie przeprowadzonej oceny pracy doktorskiej mgr inż. Agnieszki Filipowicz stwierdzam, że podjęta w dysertacji problematyka badawcza charakteryzuje się znaczącym potencjałem naukowym, a uzyskane wyniki wnoszą wkład poznawczy w rozwój wiedzy naukowej w dziedzinie nauk o zarządzaniu i jakości. Autorka podjęła temat, który ma istotne znaczenie z punktu widzenia poznawczego i praktycznego. Doktorantka wykazała się rzetelną i obszerną wiedzą z obszaru problematyki orientacji przedsiębiorczej, jak również kompetencjami z zakresu planowania i realizacji badań empirycznych oraz analizy uzyskanych wyników.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego odnoszącego się do zależności między orientacją przedsiębiorczą a wielkością wyników ekonomicznych małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych, wskazuje na pogłębioną ogólną wiedzę teoretyczną Doktorantki w dziedzinie nauk o zarządzaniu i jakości, a także potwierdza umiejętności Doktorantki do samodzielnego projektowania i prowadzenia badań naukowych.

Rozprawa doktorska mgr inż. Agnieszki Filipowicz pt. „Orientacja przedsiębiorcza a wyniki ekonomiczne małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych”, napisana pod kierunkiem naukowym dr hab. Małgorzaty Okręglickiej, prof. PCz, spełnia w pełni wymagania stawiane pracom doktorskim, zawarte w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Wnioskuje o przyjęcie przedłożonej rozprawy i jej dopuszczenie do publicznej obrony. Przedstawiona do recenzji praca daje podstawę do ubiegania się o stopień doktora w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.